

TERMODINAMIKA

MFEGT710001L

Bánya- és Geotechnikai mérnöki MSc mesterszak

2024/25. I. félév

TANTÁRGYI KOMMUNIKÁCIÓS DOSSZIÉ

Miskolci Egyetem
Műszaki Földtudományi Kar
Bányászati és Geotechnikai Intézet

A tantárgy adatlapja

Tantárgy neve: Termodinamika Angolul: Thermodynamics Tárgyfelelős: Dr. Virág Zoltán	Tantárgy kódja: MFEGT710001L Tárgyfelelős tanszék/intézet: Geotechnikai Berendezések Intézeti Tanszék
Javasolt félév: 1.	Előfeltételek: nincs
Óraszám/félév (ea+gyak): 8ea+4gy	Számonkérés módja (a/gy/v): aláírás, vizsga
Kreditpont: 3	Tagozat: levelező

Tantárgy feladata és célja:

Elméleti energetikai alapok nyújtása a szaktárgyak elsajátításához.

Fejlesztendő kompetenciák:**tudás:****képesség:**

- Képes a tanulmányai során megszerzett ismereteit alkalmazva az energetikában, az építőanyag iparban és a szilikátiparban mérnöki feladatokat végezni.

attitűd:

- Képes önművelésre, önfejlesztésre, az egyéni tudás, ismeret bővítésére, elmélyítésére, szakmájában továbbképzni magát.
- A minőségi munkára irányuló elkötelezettség és igény jellemzi.
- Kreatív, intuitív, rugalmas és módszeres.

autonómia és felelősség:

- Önállóan képes szakmája mérnöki feladatainak megoldására, de képes az együttműködésre, a csoportmunkában való részvételre, és kellő gyakorlat után vezetői feladatok ellátására.
- Kezdeményező szerepet vállal a bányászat műszaki problémáinak felismerésében, feladatainak megfogalmazásában és megoldásában.
- Szakmai véleményét a bányászatban rendszeresen jelentkező, hol előre látható, hol előre nem látható döntési helyzetekben kész és képes kifejezésre juttatni, képviselni.
- Vállalja a felelősséget a hatáskörébe rendelt, az irányítása alatt zajló folyamatokért a bányászat, a geotechnika és az ásványelőkészítés bármely területén.

Tantárgy tematikus leírása:

Termodinamikai rendszer fogalma, a gázok termikus és kalorikus állapotjelzői.

Ideális gázok általános gáztörvénye, Boyle-Mariotte, Gay-Lussac törvények.

A belső energia fogalma és számítása, a térfogatváltozási munka.

Energiaközlési lehetőség zárt t.d.r. esetén, a hő definíciója, a termodinamika I. főtétele. Állapotváltozások. Entalpia. Entrópia.

A technikai munka értelmezése és számítása.

Az I. főtétel alkalmazása a termodinamikai (erő- és munkagépek) számítására.

A termodinamikai körfolyamatok elmélete és számítása, a termikus hatásfok.

A termodinamika II. főtétele.

A Carnot-, Otto-, Diesel, Joule- körfolyamatok ismertetése és számítása.

A vízgőzfejlesztés termodinamikája, vízgőz körfolyamatok.

Hűtőgépek. Hőszivattyú.

Nedves levegő.

Hővezetés.

Félévközi számonkérés módja: A tantárgy előadási és gyakorlati óráinak rendszeres látogatása számára mértékadó a tanulmányi és vizsgaszabályzat. A félév során 1 db zárthelyi megírására kerül sor. Ez a gyakorlatokon bemutatott számpéldákhoz hasonló, rövid számítási feladatokból és az előadási órákon elhangzó elméleti anyagra vonatkozó kérdésekből tevődik össze.

Az aláírás megszerzéséhez és a vizsgára jelentkezéshez a zárthelyi legalább elégséges szintű megírása szükséges.

A tárgyból megszerezhető jegyet a vizsga jegye adja.

Értékelés:

> 85%: jeles;

75 – 84%: jó;

63 – 74%: közepes;

50 – 62%: elégséges;

< 50%: elégtelen.

Kötelező és javasolt irodalom jegyzéke:*Kötelező:*

Dr. Bobok Elemér–Dr. Nánási Tibor: Műszaki hőtan, Egyetemi jegyzet, Tankönyvkiadó, Budapest, 1988
Morvai Tibor–Dr. Nánási Tibor: Műszaki hőtan példatár I. Egyetemi jegyzet, Tankönyvkiadó, Budapest, 1979
Gordon J. Van Wylene, Richard E. Sonntag: Fundamentals of Classical Thermodynamics (John Wiley & Sons), 1978

Javasolt:

Nagy Elemér: Hőtan, Bp, Felsőoktatási jegyzetellátó Váll., 1956
Vida György: Műszaki hőtan, Bp. TKK, 2006, j 14-1518
Karaffa Ferenc: Műszaki hőtan Példatár, Miskolc, MEK, 2000
Beke János: Műszaki Hőtan mérnököknek, Bp., Mezőgazd. Szakt. K., 2000, ISBN 9633563178
J.P. Holman: Thermodynamics (McGraw-Hill Companies), 1980
R.E. Sonntag and G.J. Van Wylene: Introduction to Thermodynamics, Classical and Statistical (John Wiley & Sons), 1991
P. K. Nag: Engineering Thermodynamics (Tata McGraw-Hill Education), 2005
Y.A. Cengel and M.A. Boles: Thermodynamics, an Engineering Approach (McGraw Hill), 2006

1. TANTÁRGYTEMATIKA

Hét	Előadás
1. konzultációs hét	A termodinamikai rendszerfogalma, a gázok termikus és kalorikus állapot jelzői. Gázkeverékek. Ideális gázok általános gáztörvénye, Boyle-Mariotte, Gay-Lussac törvények. Állapotváltozások I. Izobar, izoterm, izochor. Állapotváltozások II. Adiabetikus, politrópikus.
2. konzultációs hét	A belső energia fogalma és számítása, a térfogatváltozási munka. A termodinamika I. főtétele nyitott rendszerre. A technikai munka értelmezése és számítása. Az I. főtétel alkalmazása a termodinamikai erő- és munkagépek számítására. A termodinamikai körfolyamatok elmélete és számítása, a termikus hatásfok.
3. konzultációs hét	A termodinamika II. főtétele. A Carnot-, Ottó-, Diesel, Joule-körfolyamatok ismertetése és számítása. A vízgőz fejlesztés termodinamikája, a vízgőz-és hűtő körfolyamatok. Hővezetés alkalmazása síkfalra és vastagfalú csövekre. Hőcserélő készülékek.

Hét	Gyakorlat
1. konzultációs hét	Feladatok a gázok termikus és kalorikus állapot jelzőire. Feladatok gázkeverékekre. Feladatok állapotváltozásokra I. Izobar, izoterm, izochor. Feladatok állapotváltozásokra II. Adiabetikus, politrópikus.
2. konzultációs hét	Feladatok belső energiára, térfogatváltozási munkára. Feladatok a termodinamika I. főtételére nyitott rendszerre. Feladatok a technikai munka számítására. A termodinamikai körfolyamatok számítása, a termikus hatásfok.
3. konzultációs hét	Feladatok a termodinamika II. főtételére. A Carnot-, Ottó-, Diesel, Joule-körfolyamatok számítása. Feladatok a vízgőz fejlesztés termodinamikájára. Feladatok hővezetésre síkfalra és vastagfalú csövekre. Zárthelyi.

2. MINTAZÁRTHELYI

Hőtan zh

Dátum: .....

Név, Neptun kód: .....

Tankör:.....

1. Feladat (5p)

Politrópus expanzió során 1 kg levegő nyomása $p_1 = 4,5 \text{ bar}$ -ról, $p_2 = 1 \text{ bar}$ értékre csökken. Az állapotváltozás kitevője $n = 1,18$. A hőmérséklet a kezdeti állapotban $t_1 = 19 \text{ °C}$.

Kiszámítandók a termodinamikai állapotjelzők a kezdeti – és végállapotban, a kalorikus állapotjelzők változása, a közölt hő, az állapotváltozás munkája és termékeny hatásfoka. A levegő gázállandója $R = 0,287 \text{ kJ/kgK}$, fajhője $c_v = 1,005 \text{ kJ/kg}$.

2. Feladat (8p)

Határozza meg gőztáblázat segítségével a $t_s = 100 \text{ °C}$ hőmérsékletű nedves gőz fajtérfogatát, belső energiáját és entrópiáját $x_1 = 0,3$; $x_2 = 0,5$; $x_3 = 0,7$; $x_4 = 0,9$ fajlagos gőztartalom értékeknél.

Adatok a gőztáblázatból:

$t = 100 \text{ °C}$; $p = 0,10132 \text{ MPa}$; $v' = 0,0010437 \text{ m}^3/\text{kg}$; $v'' = 1,6739 \text{ m}^3/\text{kg}$;

$i' = 419,06 \text{ kJ/kg}$; $i'' = 2676,3 \text{ kJ/kg}$; $r = 2257,3 \text{ kJ/kg}$; $s' = 1,3069 \text{ kJ/kgK}$;

$s'' = 7,3564 \text{ kJ/kgK}$;

3. Feladat (4p)

Egy kemencefal egyik oldalán áramló közeg fő tömegének hőmérséklete 1280 °C . A kemencét körülvevő közeg fő tömegének hőmérséklete 20 °C . A hőszállítási tényező $\alpha_2 = 20 \text{ W/m}^2\text{K}$. A kemence fala háromrétegű. Az egyes rétegek vastagsága és hővezetési tényezője: $\delta_1 = 1200 \text{ mm}$, $\lambda_1 = 1,15 \text{ W/mK}$, $\delta_2 = 1060 \text{ mm}$, $\lambda_2 = 0,6 \text{ W/mK}$, $\delta_3 = 1100 \text{ mm}$, $\lambda_3 = 0,8 \text{ W/mK}$. Számítsa ki a hőátvezetési tényezőt, a kemencefal 1 m^2 – re 1 óra alatt átadott fajlagos hőmennyiséget, valamint a fal belső és külső felületének, továbbá a falon belüli elválasztó síkok hőmérsékletét.

4. Feladat (5p)

Egy $p_1 = 2 \text{ MPa}$ nyomású és $t = 58 \text{ °C}$ hőmérsékletű levegő izotermikusan eredeti térfogatának háromszorosára terjed ki. Kiszámítandók a levegő termodinamikai állapotjelzői a kezdeti - és végállapotban, továbbá a közölt hő, az állapotváltozás munkája és a technikai munka.

A levegő gázállandója $R = 0,287 \text{ kJ/kgK}$, fajhője $c_p = 1,005 \text{ kJ/kgK}$.

5. Feladat (2p)

Mit fejez ki Boyle-Mariotte törvénye?

6. Feladat (3p)

Mi az állandó nyomáson és térfogaton mért fajhők közötti lényeges különbség?

7. Feladat (2p)

Hogyan határozható meg a moláris gázállandó segítségével egy-egy gáz egyedi gázállandója?

8. Feladat (4p)

Írja fel a termodinamika első főtételét, a függvényben szereplő változók értelmezésével.

Értékelés:

> 85%: jeles;

75 – 84%: jó;

63 – 74%: közepes;

50 – 62%: elégséges;

< 50%: elégtelen

3. A MINTAZÁRTHELYI MEGOLDÁSA

Hőtan zh

1. Feladat (5p)

Politrópikus expanzió során 1 kg levegő nyomása $p_1 = 4,5 \text{ bar}$ -ról, $p_2 = 1 \text{ bar}$ értékre csökken. Az állapotváltozás kitevője $n = 1,18$. A hőmérséklet a kezdeti állapotban $t_1 = 19 \text{ °C}$.

Kiszámítandók a termodinamikai állapotjelzők a kezdeti – és végállapotban, a kalorikus állapotjelzők változása, a közölt hő, az állapotváltozás munkája és termékeny hatásfoka. A levegő gázállandója $R = 0,287 \text{ kJ/kgK}$, fajhője $c_v = 1,005 \text{ kJ/kg}$.

Megoldás:

Kezdeti állapot:

$$v_1 \cdot p_1 = R \cdot T_1 \Rightarrow v_1 = \frac{R \cdot T_1}{p_1} = \frac{0,287 \cdot 292}{450} = 0,18623 \text{ m}^3/\text{kg}$$

Végállapot:

$$T_2 \cdot p_1^{\frac{n-1}{n}} = T_1 \cdot p_2^{\frac{n-1}{n}} \Rightarrow T_2 = \left(\frac{p_2}{p_1}\right)^{\frac{n-1}{n}} \cdot T_1 = \left(\frac{100}{450}\right)^{\frac{0,18}{1,18}} \cdot 292 = 232,13481 \text{ K}$$

$$p_2 \cdot v_2^n = p_1 \cdot v_1^n \Rightarrow v_2 = \frac{p_1 \cdot v_1^n}{p_2} = \frac{450 \cdot 0,18623^n}{100} = 0,6192616 \text{ m}^3/\text{kg}$$

A kalorikus állapotjelzők változása, a közölt hő, az állapotváltozás munkája.

$$c_v = c_p - R = 1,005 - 0,287 = 0,718 \text{ kJ/kgK}$$

$$q_{1,2} = c_v \cdot (T_2 - T_1) = c_v \cdot \frac{n - \kappa}{n - 1} \cdot (T_2 - T_1) = 0,718 \cdot \frac{1,18 - 1,4}{1,18 - 1} \cdot (232,13481 - 292) = 52,535033 \text{ kJ/kg}$$

$$w = \frac{R}{n - 1} \cdot (T_1 - T_2) = \frac{0,287}{0,18} \cdot (292 - 232,13481) = 95,451725 \text{ kJ/kg}$$

$$w_i = n \cdot w = 1,18 \cdot 95,451725 = 112,633 \text{ kJ/kg}$$

$$\Delta s = c_v \cdot \frac{n - \kappa}{n - 1} \cdot \ln \frac{T_2}{T_1} = 0,718 \cdot \frac{1,18 - 1,4}{1,18 - 1} \cdot \ln \frac{232,13481}{292} = 0,20134243 \text{ kJ/kg}$$

$$\Delta u = c_v \cdot (T_2 - T_1) = 0,718 \cdot (232,13481 - 292) = -42,9832 \text{ kJ/kg}$$

$$\Delta i = c_p \cdot (T_2 - T_1) = 1,005 \cdot (232,13481 - 292) = -60,16452 \text{ kJ/kg}$$

2. Feladat (8p)

Határozza meg gőztáblázat segítségével a $t_s = 100 \text{ °C}$ hőmérsékletű nedves gőz fajtérfogatát, belső energiáját és entrópiáját $x_1 = 0,3$; $x_2 = 0,5$; $x_3 = 0,7$; $x_4 = 0,9$ fajlagos gőztartalom értékeknél.

Adatok a gőztáblázatból:

$$t = 100 \text{ °C}; p = 0,10132 \text{ MPa}; v' = 0,0010437 \text{ m}^3/\text{kg}; v'' = 1,6739 \text{ m}^3/\text{kg};$$

$$i' = 419,06 \text{ kJ/kg}; i'' = 2676,3 \text{ kJ/kg}; r = 2257,3 \text{ kJ/kg}; s' = 1,3069 \text{ kJ/kgK};$$

$$s'' = 7,3564 \text{ kJ/kgK};$$

Megoldás:

Fajtérfogatok:

1.) $x_1 = 0,3$ érték esetén

$$v_1 = v' \cdot (1 - x) + v'' \cdot x = 0,0010437 \cdot (1 - 0,3) + 1,6739 \cdot 0,3 = 0,50290059 \text{ m}^3/\text{kg}$$

2.) $x_2 = 0,5$ érték esetén

$$v_2 = v' \cdot (1 - x) + v'' \cdot x = 0,0010437 \cdot (1 - 0,5) + 1,6739 \cdot 0,5 = 0,83747185 \text{ m}^3/\text{kg}$$

3.) $x_3 = 0,7$ érték esetén

$$v_3 = v' \cdot (1 - x) + v'' \cdot x = 0,0010437 \cdot (1 - 0,7) + 1,6739 \cdot 0,7 = 1,17204311 \text{ m}^3/\text{kg}$$

4.) $x_4 = 0,9$ érték esetén

$$v_4 = v' \cdot (1 - x) + v'' \cdot x = 0,0010437 \cdot (1 - 0,9) + 1,6739 \cdot 0,9 = 1,50661437 \text{ m}^3/\text{kg}$$

Entalpia értékek:

1.) $x_1 = 0,3$ érték esetén

$$i_1 = i' \cdot (1 - x) + i'' \cdot x = i' + x \cdot (i'' - i') = i' + x \cdot r = 419,06 + 0,3 \cdot 2257,3 = 1096,25 \text{ kJ/kg}$$

2.) $x_2 = 0,5$ érték esetén

$$i_2 = i' \cdot (1 - x) + i'' \cdot x = i' + x \cdot (i'' - i') = i' + x \cdot r = 419,06 + 0,5 \cdot 2257,3 = 1547,71 \text{ kJ/kg}$$

3.) $x_3 = 0,7$ érték esetén

$$i_3 = i' \cdot (1 - x) + i'' \cdot x = i' + x \cdot (i'' - i') = i' + x \cdot r = 419,06 + 0,7 \cdot 2257,3 = 1999,17 \text{ kJ/kg}$$

4.) $x_4 = 0,9$ érték esetén

$$i_4 = i' \cdot (1 - x) + i'' \cdot x = i' + x \cdot (i'' - i') = i' + x \cdot r = 419,06 + 0,9 \cdot 2257,3 = 2450,63 \text{ kJ/kg}$$

Entrópia értékek:

1.) $x_1 = 0,3$ érték esetén

$$s_1 = (1 - x) \cdot s' + x \cdot s'' = (1 - 0,3) \cdot 1,3069 + 0,3 \cdot 7,3564 = 3,12175 \text{ kJ/kgK}$$

2.) $x_2 = 0,5$ érték esetén

$$s_2 = (1 - x) \cdot s' + x \cdot s'' = (1 - 0,5) \cdot 1,3069 + 0,5 \cdot 7,3564 = 4,33165 \text{ kJ/kgK}$$

3.) $x_3 = 0,7$ érték esetén

$$s_3 = (1 - x) \cdot s' + x \cdot s'' = (1 - 0,7) \cdot 1,3069 + 0,7 \cdot 7,3564 = 5,54155 \text{ kJ/kgK}$$

4.) $x_4 = 0,9$ érték esetén

$$s_4 = (1 - x) \cdot s' + x \cdot s'' = (1 - 0,9) \cdot 1,3069 + 0,9 \cdot 7,3564 = 6,75145 \text{ kJ/kgK}$$

Belső energia:

$$i = u + p \cdot v \Rightarrow u = i - p \cdot v$$

1.) $x_1 = 0,3$ érték esetén

$$u_1 = i_1 - p \cdot v_1 = 1096,25 - 101,32 \cdot 0,5029059 = 1045,296112 \text{ kJ/kg}$$

2.) $x_2 = 0,5$ érték esetén

$$u_2 = i_2 - p \cdot v_2 = 1547,71 - 101,32 \cdot 0,83747185 = 1462,857352 \text{ kJ/kg}$$

3.) $x_3 = 0,7$ érték esetén

$$u_3 = i_3 - p \cdot v_3 = 1999,17 - 101,32 \cdot 1,17204311 = 1880,418592 \text{ kJ/kg}$$

4.) $x_4 = 0,9$ érték esetén

$$u_4 = i_4 - p \cdot v_4 = 2450,63 - 101,32 \cdot 1,50661437 = 2297,979832 \text{ kJ/kg}$$

3. Feladat (4p)

Egy kemencefal egyik oldalán áramló közeg fő tömegének hőmérséklete 1280°C . A kemencét körülvevő közeg fő tömegének hőmérséklete 20°C . A hőszállítási tényező $\alpha_2 = 20 \text{ W/m}^2\text{K}$. A kemence fala háromrétegű. Az egyes rétegek vastagsága és hővezetési tényezője: $\delta_1 = 1200 \text{ mm}$, $\lambda_1 = 1,15 \text{ W/mK}$, $\delta_2 = 1060 \text{ mm}$, $\lambda_2 = 0,6 \text{ W/mK}$, $\delta_3 = 1100 \text{ mm}$, $\lambda_3 = 0,8 \text{ W/mK}$. Számítsa ki a hőátvezetési tényezőt, a kemencefal 1 m^2 - re 1 óra alatt átadott fajlagos hőmennyiséget, valamint a fal belső és külső felületének, továbbá a falon belüli elválasztó síkok hőmérsékletét.

Megoldás:

$$\kappa = \frac{1}{\frac{1}{\alpha_2} + \frac{\delta_1}{\lambda_1} + \frac{\delta_2}{\lambda_2} + \frac{\delta_3}{\lambda_3}} = \frac{1}{\frac{1}{20} + \frac{1,2}{1,15} + \frac{1,06}{0,6} + \frac{1,1}{0,8}} = 0,236119428$$

$$Q = \kappa \cdot A \cdot \tau \cdot (t_1 - t_2) = 0,236119428 \cdot 1 \cdot 1 \cdot (1280 - 20) = 297,5104799 \text{ kJ/h}$$

$$t_{f1} = t_1 - \frac{Q}{\alpha_2} = 1280 - \frac{297,5104799}{20} = 1265,124476^\circ\text{C}$$

$$t_{f2} = t_{f1} - \frac{Q}{\frac{\lambda_1}{\delta_1}} = 1265,124476 - \frac{297,5104799}{\frac{1,15}{1,2}} = 954,6787578^\circ\text{C}$$

$$t_{f3} = t_{f2} - \frac{Q}{\frac{\lambda_2}{\delta_2}} = 954,6787578 - \frac{297,5104799}{\frac{0,6}{1,06}} = 429,0769099^\circ\text{C}$$

$$t_{f4} = t_{f3} - \frac{Q}{\frac{\lambda_3}{\delta_3}} = 429,0769099 - \frac{297,5104799}{\frac{0,8}{1,1}} = 20^\circ\text{C}$$

4. Feladat (5p)

Egy $p_1 = 2 \text{ MPa}$ nyomású és $t = 58^\circ\text{C}$ hőmérsékletű levegő izotermikusan eredeti térfogatának háromszorosára terjed ki. Kiszámítandók a levegő termodinamikai állapotjelzői a kezdeti - és végállapotban, továbbá a közölt hő, az állapotváltozás munkája és a technikai munka.

A levegő gázállandója $R = 0,287 \text{ kJ/kgK}$, fajhője $c_p = 1,005 \text{ kJ/kgK}$.

Megoldás:

Kiindulási állapot:

$$p_1 \cdot v_1 = R \cdot T \Rightarrow v_1 = \frac{R \cdot T_1}{p_1} = \frac{0,287 \cdot 331}{2000} = 0,0474985 \text{ m}^3/\text{kg}$$

Végállapot:

$$v_2 = 3 \cdot v_1 = 3 \cdot 0,0474985 = 0,1424955 \text{ m}^3/\text{kg}$$

$$p_1 \cdot v_1 = p_2 \cdot v_2 \Rightarrow p_2 = \frac{p_1 \cdot v_1}{v_2} = \frac{2000 \cdot 0,0474985}{0,1424955} = 666,666 \text{ kPa}$$

$$q = R \cdot T \cdot \ln \frac{v_2}{v_1} = 0,287 \cdot 331 \cdot \ln \frac{0,1424955}{0,0474985} = 104,365 \text{ kJ/kg}$$

$$w_i = w = q = 104,365 \text{ kJ/kg}$$

$$\Delta s = R \cdot \ln \frac{v_2}{v_1} = 0,287 \cdot \ln \frac{0,1424955}{0,0474985} = 0,315302 \text{ kJ/kgK}$$

5. Feladat (2p)

Mit fejez ki Boyle-Mariotte törvénye?

Megoldás:

Ha a gázt állandó hőmérsékleten összenyomjuk, sűrítjük, vagy kitágul, a gáz izotermikus állapotváltozáson megy keresztül. Állandó hőmérsékleten végbemenő változás során az "m" tömegű gáz különböző állapotokban elfoglalt V_i térfogatai p_i nyomásaikkal fordítottan arányosak:

$$\frac{V_1}{V_2} = \frac{p_2}{p_1}$$

Az előző összefüggést átrendezve kapjuk:

$$p_1 V_1 = p_2 V_2 = \text{állandó}$$

A törvényszerűség szokásos írásmódja: $pV = \text{állandó}$

6. Feladat (3p)

Mi az állandó nyomáson és térfogaton mért fajhők közötti lényeges különbség?

Megoldás:

Egy gáznak kétféle fajhője adható meg:

- egyiket jelöljük „ c_v ”-vel; ez arra az esetre érvényes, amikor a gáz térfogata melegítés közben állandó marad,
- a másikat jelöljük „ c_p ”-vel; ez arra az esetre vonatkozik, amikor melegítés közben a gáz nyomása marad állandó.

A gáz kétféle fajhője között mindig a következő egyenlőtlenség áll fenn: $c_p > c_v$

Ha ugyanis a gázt állandó nyomáson melegítjük, akkor kiterjed, ezzel a külső nyomás ellen munkát végez és ezt a munkát is a gázzal közölt hőenergiának kell fedeznie. A hőenergiának egy része tehát, amely erre a munkavégzésre fogy el, nem idézhet elő hőmérsékletemelkedést.

Ebből következik, hogy állandó nyomás melletti melegítés esetében a közeggel több hőt kell közölni, mint állandó térfogat melletti melegítés esetén.

$c_p - c_v = R$, vagyis az állandó nyomáson és az állandó térfogaton mért fajhő közötti különbség éppen az „R” gázállandó. Mivel az állandó térfogaton történő hőközlési folyamatot izochornak, az állandó nyomáson történő hőközlési folyamatot pedig izobárnak nevezzük, ezért találkozunk izochor- és izobár-fajhő elnevezéssel is. Az izobár (c_p) és izochor fajhők (c_v) közötti összefüggést Mayer egyenletének is nevezik.

7. Feladat (2p)

Hogyan határozható meg a moláris gázállandó segítségével egy-egy gáz egyedi gázállandója?

Megoldás:

A gázok egyedi gázállandó egyenlő az univerzális gázállandó és a moláris tömeg hányadosával:

$$R = \frac{8314,37}{M} \left[\frac{J}{kgK} \right]$$

8. Feladat (4p)

Írja fel a termodinamika első főtételét, a függvényben szereplő változók értelmezésével.

Megoldás:

A termodinamika első főtétele „m” tömegű gázra:

$$dQ = dU + dW,$$

illetve 1kg gázra: $dq = du + dw$.

A fenti kifejezésekben a betűk jelentése:

- Q, ill. q az „m” tömegű gázzal, ill. az 1 kg gázzal közölt hőmennyiség;
- U, ill. u az „m” tömegű gáz, ill. az 1 kg tömegű gáz belső energiája;
- W, ill. w az „m” tömegű gáz, ill. az 1 kg tömegű gáz térfogat-változási munkája.

Értékelés:

> 85%: jeles;

75 – 84%: jó;

63 – 74%: közepes;

50 – 62%: elégséges;

< 50%: elégtelen

4. VIZSGAKÉRDÉSEK

1. A termodinamikai rendszerfogalma, a gázok termikus és kalorikus állapot jelzői.
2. Gázkeverékek. Ideális gázok általános gáztörvénye, Boyle-Mariotte, Gay-Lussac törvények.
3. Állapotváltozások I. Izobar, izoterm, izochor.
4. Állapotváltozások II. Adiabetikus, politrópikus.
5. A belső energia fogalma és számítása, a térfogatváltozási munka.
6. A termodinamika I. főtétele nyitott rendszerre. A technikai munka értelmezése és számítása.
7. Az I. főtétel alkalmazása a termodinamikai erő- és munkagépek számítására.
8. A termodinamikai körfolyamatok elmélete és számítása, a termikus hatások.
9. A termodinamika II. főtétele.
10. A Carnot-, Ottó-, Diesel, Joule-körfolyamatok ismertetése és számítása.
11. A vízgőz fejlesztés termodinamikája, a vízgőz-és hűtő körfolyamatok.
12. Hővezetés alkalmazása síkfalra és vastagfalú csövekre. Hőcserélő készülékek.

Értékelés:

- > 85%: jeles;
- 75 – 84%: jó;
- 63 – 74%: közepes;
- 50 – 62%: elégséges;
- < 50%: elégtelen

5. EGYÉB KÖVETELMÉNYEK

A zárthelyi dolgozat írása és a vizsga közben a mobiltelefon használata tilos!

Miskolc, 2024. szeptember 2.